

Foregående Halstedklosters-Amt

II. Aalholms- og Marieboeklosters-Amter.

Aalholms- og Marieboeklosters-Amter ligger østen for Halstedklosters-Amt, og er det største Amt, fordi Marieboelehn, som fordum var adskilt, er dermed forenet. Aalholms-Amt kaldes saaledes efter det ældgamle og i Historien bekendte Slot, Aalholm, nu

Kristiansholm kaldet, hvor de kongelige Lehns mænd fordum boede. Dette Aalholms-Amt har mere Skov, større og fiskerigere Søer, end Halstedes-Amt. Udi Aalholms-Amt ligge fire Kiøbstæder, nemlig: Nyested, Marieboe, Saxkiøbing og Rødbye; saa og tre Grevskaber. Under dette Amt ligger Sundbye-Færgested imellem Lolland og Falster. Dette Amt deles i tvende Herreder, som ere: 1) Fugelse-Herred, der egentlig hører til Marieboeklosters-Amt; og 2) Musse-Herred under Aalholms-Amt.

Vi merke nu hvert Herred i Besynderlighed.

C. Fugelse-Herred.

Fugelse-Herred, hvis kontribuerende Hartkorn er 4891 Tdr., indbefatter eet Kiøbstædsogn og nitten Landsbyekirkesogne, hvilke ere: 1) Den Kiøbstæd Rødbyes Kirkesogn; 2) Ringsebølle-Sogn; 3) Østofte-Sogn; 4) Ærrindlev-Sogn; 5) Oelstrup-Sogn; 6) Tiiested-Sogn; 7) Skiørringe-Sogn; 8) Veilebye-Sogn; 9) Taagerup-Sogn; 10) Taarslunde-Sogn; 11) Nebbelunde-Sogn; 12) Seddinge-Sogn; 13) Holebye-Sogn; 14) Bursøe-Sogn; 15) Fugelse-Sogn; 16) Krønge-Sogn; 17) Hillested-Sogn; 18) Føjøe-Sogn; 19) Femøe-Sogn; 20) Askøe-Sogn.

Vi merke nu hvert Kirkesogn især, nemlig:

1) Den **Kiøbstæd Rødbyes Kirkesogn.**

Rødbye, en Søekiøbstæd, beliggende to Mile vesten fra Nyested, paa saadan Kant af Lolland, at den ligger overmaade beqvemt til Handelen. Men kan dog ikke efter Ønske komme afsted dermed, fordi at Havnen, Kramnitze kaldet, som efter Kong Kristian den Siettes Tilladelse bruges til at losse Fartøier udi, har ei mere end 5 til 6 Fod dagligt Vand, og Fartøierne maae med tvende Ankre fortøies, formedelst den stærke Strøm, som falder i Formundingen; og desuden er samme Kramnitzehavn 5 Fierdingvei beliggende fra Byen. Rødbyefiord gaaer vel tæt ind til Byen; men Byens Havn er dog besværlig, fordi Fiorden har temmelig flak Vand; og især giøre nogle flakke Sandgrunde, som kun have daglig 2 a 3 Favne Vand, og kaldes den røde Sand, beliggende strax uden for, alt for stor Skilsmisse imellem Dybet og Byen, saa at Vahrene maae kiøres og prammes ud; dog kunde ved en Mudderpram

Grunden opmuddres og forbedres. Byens Losse- og Ladeplads har tilforn været ved et Indløb af denne Fiord, Draxminde kaldet, som Toldstedet har sit Navn af, og kaldes Draxminde-Toldsted, hvor Tolderen i Rødbye holder den kongelige Toldbod. Samme Indløb ligger 3 Fierdingvei fra Byen. Byens Fartøier søge deres Vinterhavne enten ved Bandholm i Østofte-Sogn, eller ved Albuen ved Naskov.

Kirken er en Korskirke med et got Spiir. Her haves ogsaa et Hospital til 4 Fattige. Byen har ingen egen Magistrat; men Byefogden i Mariboe, er ogsaa Byefoged i Rødbye. Got Fiskerie af Sild og Aal falder ved Byen; men Ærrøboerne gaee af med Profiten. Indvaanerne have med deres egne Fartøier skjønn Seillads og Handel.

Den lollandske Post ankommer her til Byen baade Sommer og Vinter, naar intet Ophold skeer formedelst Iis og stærk Storm, om Mandagften, og reiser bort igien Tirsdagmorgen.

Marked holdes den 3. Julii, saa og 21. Oktobr, med Qvæg og Kramvahre.

For dem, som reise til Holsteen, er her et Færgeløb eller Overfart af 4 Mile fra Draxminde over til den Øe Fehmern og Heilgenhavn i Holsteen. Man gaaer og herfra Byen over til Lybek og Rostok.

Tjørneberg er en Græsholm, som tilhører Adskillige. Imellem samme Holm og det faste Land har Stranden skaaret et dybt Indløb, som Rødbye betiener sig af til Havn.

2) **Ringsebølle-Sogn** er et Annex til Kiøbstæden Rødbyes Sognekirke. Til Sognet hører: Ringsebølle; Lundegaard. Ringsebøllekirke ligger eenlig paa Marken ved en Aae, kaldet Ringsebøllesøe.

3) **Østofte-Sogn** bestaaer af 86 store og smaa Gaarde. Østoftekirke har et Taarn med et lidet Træspiir. Til dette Sogn hører Østofte. Reernis. Hauerlykke, en Herregaard, hvis Hovedgaardstaxt er 34 Tdr. 2 Skpr. 1 Fkr. 2 Alb., Skovskyld 2 Tdr. 4 Skpr.; nu ligger den som en Ladegaard under Grevskabet Knuthenborg. Bandholms Toldsted, hvor den kongelige Tolder for Saxkiøbing- og Mariboe-Kiøbstæder boer og holder den kongelige Toldbod. Der er ogsaa Vinterhavn for Fartøier fra Rødbye. Her have ogsaa Kiøbmændene deres Pakhuse og Kornmagaziner. To gange hver Uge, nemlig Onsdag og Løverdage, komme Bønderne herhid med Korn, som de sælge til Kiøbmændene, og føre tilbage igien, hvad de har nødig. Bandholmgaard, hvis Hovedgaardstaxt er 22 Tdr. 6 Skpr. 2 Fkr. 1 Alb., er en Avlsgaard, som nu ligger under Grevskabet Knuthenborg med Hovedgaardsfrihed.

Vorskougaard, ogsaa en Avlsgaard med Hovedgaardsfrihed, og hører ligeledes under Grevskabet Knuthenborg. Søerup. Taagerupsgaard. Fuglebek. Nørballe. Lange. Koldinggaard. Paarupbye.

4) **Ærindelev-Sogn** har 44 Gaardmænd og 60 Huusmænd. Ærindelevkirke er anseelig og ligger paa en høi Banke. Dertil hører disse Byer: Ærindelev; Skovbye; Skielstofte; Torpe; Bremmersvold, en Herregaard, hvis Hovedgaardstaxt er 84 Tdr. 3 Skpr. 1 Alb., Skovskyld 5 Tdr. 3 Skpr. 1 Fkr. 1 Alb. Denne Gaard hører med mere Gods til Grevskabet Kristiansholm. Udi dette Sogn er ingen Skov, uden allene nogle Torne.

5) **Oelstrup-Sogn** er Annexet til Ærindelevkirke. Oelstrupkirke staaer paa vild Mark; thi Byen Oelstrup, som har fordum ligget ved Kirken, er afbrudt. Sognet bestaaer af 22 Gaardmænd og 17 Huusmænd, som udgiør tre smaa Byer. Biernis. Assenbølle, hvilken Bye har stor Mangel paa Høe og Græsning. Pillet. Kogerup. Lungholm, en Herregaard af prægtig Arkitektur, omgiven paa alle Sider med behagelig og overflødig Skov; dens frie Herregaardstaxt er 71 Tdr. 3 Skpr. 2 Alb., Skovskyld 3 Tdr. 1 Skp. 1 Fkr. 1 Alb. Den blev Aar 1737 lagt under Grevskabet Kristianssæde. Denne Herregaard laae tilforn i Hyldtoftebye, og blev kaldet Ægebølle; thi den blev indrettet af en Bondeggaard, kaldet Ægebølle, og en Landsbye, kaldet Hyldtofte, hvilke tilsammen bleve nedbrudte, og deres Eiendomme eller Jorder giorte til Hovmarker, men Aar 1639 forflyttet til det Sted, hvor den nu er opbygt, og fik det Navn Lungholm efter Frue Lisbet Lunge.

6) **Tiirsted-Sogn** bestaaer af 37 Gaarde og 56 Huusmænd. Til Sognet hører disse Byer: Tiirsted; Aaserup; Brandstrup; Bierringe; Veedbye; Østertiirsted. Tiirstedkirke er et Søemerke for de Seilende. Udi Kirkegaardens søndre Muur er en anseelig Runestein indmuret, 4 Alen høi, og 7 Alen i Omkreds. Om Opskriften paa samme med Runebogstave findes Forklaring i Wormii Monument. p. 267.

7) **Skjørringe-Sogn** er det ene Annex til Tiirstedkirke. Sognet bestaaer af 19 Gaarde og 50 Huusmænd, hvis Byer ere Østerskiørringe; Vesterskiørringe. Kristianssæde, en Herregaard af anseelig Bygning, og den grevelige Residenz for Grevskabet Kristianssæde, hvorfra falder en prægtig

og lang Udsigt saavel over Landet som over Havet. Denne Gaard blev i fordum Tid kaldet Taastrup; men Aar 1729 den 25. Julii blev den tilligemed flere Gaarde, nemlig Aalstrup, Pederstrup, Skielstofte og Lungholm, oprettet til et Grevskab, som blev kaldet Kristiansborg, for den grevelige Reventlause Familie. Men da det kongelige Residensslot i Kiøbenhavn Aar 1741 fik af sin høie Bygningsherre, Kong Kristian den Siette, det Navn Kristiansborg, blev Grevskabet Kristiansborg i Lolland til Forskiel kaldet Kristianssæde. Denne Gaards frie Hovedgaardstaxt er 71 Tdr. 7 Skpr. 3 Fkr. Paa Gaarden holdes Birketing om Torsdagen.

8) **Veilebye-Sogn** er det andet Annex til Tiirstedkirke, og blev dertil annekteret Aar 1700, da det tilforn har haft sin egen Sognepræst. Veilebyekirke ligger paa et høit Sted nær ved Søekanten, og tiener de Seilende til et Sømærke. Sognet bestaaer kun af een Bye, nemlig Veilebye, som har 24 Gaardmænd.

9) **Taagerup-Sogn**, hvis Kirke er anseelig, og har et stort Taarn med fiirkantet Top og Fløi. Til Sognet hører disse Byer: Taagerup; Hyldtofte. Høybyegaard, den største Herregaard i Lolland, hvis Hovedgaardstaxt er 166 Tdr. 1 Skp. 2 Alb., Skovskyld 3 Tdr. 4 Skpr. 2 Fkr. 2 Alb.

10) **Thaarslunde- eller Thorslunde-Sogn** er Annexet til Taagerupkirke. Til dette Sogn hører allene Thorslundebye.

11) **Nebbelunde-Sogn** bestaaer af 28 Gaarde og 24 Huse, men har Mangel paa Skov og Tørveskiær. Til Sognet hører: Nebbelunde; Bukkehauge; Nørrebyetofte; Danstedgaard, en gammel Herregaard, som er formindsket i sit Jordegods, og derover er bleven ufrie; men er nu fra Aar 1758 henlagt under Grevskabet Kristianssæde.

12) **Seddinge-Sogn** er Annexet til Nebbelundelirke, og bestaaer af 14 Gaarde, 24 Huse og 2 Vandmøller. Byerne ere: Store Seddinge; Lille Seddinge. Seddingegaard, en Herregaard, hvis Hovedgaardstaxt er 33 Tdr. 2 Alb.

13) **Holebye-Sogn** bestaaer nu allene af een Bye, nemlig Holebye, som er adskilt, og Kirken ligger midt imellem paa Marken. Raagehauge; Harebye,

hvis Gaardmænd ere 23 og Huusmænd 16. Til Sognet hører Nøbbelegaard, en ufrie Sædegaard, som har sine Marker for sig selv uden al Frihed, og er oprettet af tre Bøndergaarde; den hører nu under Grevskabet Knuthenborg. Udi dette Sogn er ingen Skov; Græsgangen og Høeslet er kun ringe.

14) **Bursøe-Sogn** er Annexet til Holebykirke. Sognet bestaaer kun af een Bye, som er Bursøe, der har 23 Gaarde og 18 Huusmænd. Østen for Kirken ligger en Bondegaard, som Aar 1609 har været en Herregaard, men er uden al Frihed. Ved Bursøekirke er et Hospital til 12 Lemmer, stiftet Aar 1703. Udi dette, Sogn haves meget lidet Græsning og Høbund, men slet intet Tørveskiær, og meget lidet Skov i Bursøe-Hestehauge.

15) **Fugelse-Sogn**, hvis Kirke, kaldet St. Trinitatiskirke, ligger høit, og tiener de Seilende til et Sømærke. Kirkens Taarn er prydet med et Spiir, 35 Alne høit. Indvendig er Kirken ziret med et Orgelværk Aar 1743. Paa den nordre Side af Kirken er en Udbygning, hvori er det prægtige Søholtske Begravelse; og paa den søndre Side er ligeledes en Udbygning, hvori det Kiærstrupske Begravelse er. Sognets Byer ere: Fuglse eller Fugelse; Bøsseruppe; Hillestolpe; Flaaruppe; Stokkemark; Alsøe. Ved denne Bye ligger en Søe, kaldet Alsøesøe, med smaa Øer og Underskov. Kierstrup, en Herregaard af en anseelig Bygning, hvis Hovedgaardstaxt er 59 Tdr. 6 Skpr. 2 Fkr. 1 Alb., Skovskyld 1 Td. 1 Skp.

16) **Krønge-Sogn** er Annexet til Fugelsekirke. Til Sognet hører Krøngebye. Søholt, en af de prægtigste Herregaarde, med en stor og kostbar Lysthauge, hvis Lige ikke findes ved nogen adelig Herregaard i Danmark, i Henseende til Alleer, Perspektiver, Kaskader og Statuer. Paa Gaarden er Aar 1698 bygt et prægtigt Kirkekapel med Orgelværk. Gaardens Hovedgaardstaxt er 47 Tdr. 3 Skpr. 3 Fkr. 2 Alb., Skovskyld 3 Tdr. 1 Skp. 2 Fkr. 2 Alb. Ved den nordre Side af Gaarden ere store Skove, som omringe Hovmarken, saa og den store Mariboese, og lige for Gaarden ligger den Kiøbstæd Marieboe.

17) **Hillested-Sogn** er Annexet til Mariboe-Kiøbstædkirke udi Musse-Herred. Til Sognet hører Hillested. Raabye. Harridsbye. Binnitse, en ufrie Herregaard, som intet frie Hartkorn har; den er inkorporeret i Grevskabet Knuthenborg.

18) **Ryde-Sogn** er det ene Annex til Landetkirke i Sønderherred. Dertil hører disse Byer: Ryde; Nyebølle; Taarebye; Haubølle. Gammelgaard, en af Landets beste Herregaarde, med stor Skov og anseelige Tiender, saa og store Marker; dens Hovedgaardstaxt er 42 Tdr. 7 Skpr. 1 Alb., Skovskyld 4 Tdr. 1 Skp. 3 Fkr. 1 Alb. Dette Sogn har gode Kornmarker, men mangler Engbund.

19) **Aagebye-Sogn** er det andet Annex til Landetkirke i Sønderherred, og bestaaer af 16 Gaarde og 16 Huse. Dertil hører Disse Byer: Aagebye, Opager, i hvilken Bye forud Aar 1619 har ligget en Herregaard, kaldet Opager, som er nu en Bondegaard, og findes sammesteds endnu en Høy, Sparreshøy kaldet, med Grave omkring opkastet. Korterup. Tinstруп. Olstrup eller Aalstrup, en Herregaard, som hører nu under Grevskabet Kristianssæde til den grevelige Reventlause Familie, tilligemed Tostrup. Kornegnen er ypperlig, men Græsgangen derimod er kun maadelig. Olstrups Hovedgaardstaxt er 57 Tdr. 1 Skp. 1 Fkr., Skovskyld 1 Td. 5 Skp. 1 Fkr. 2 Alb.

20) **Føjø-Sogn** bestaaer af den Øe Føjø, der haver to Byer, nemlig Vesterbye og Østerbye. Til dette Sogn hører ogsaa den Øe Vejerø, hvorpaa ligger Vejerøbye.

21) **Femø-Sogn** bestaaer af den Øe Femø, som har to Byer, Sønderbye og Nørrebye. Landet bestaaer af 216 Tdr. Hartkorn. Femøkirke hører til Nykiøbings latinske Skole og Hospitalet sammesteds.

22) **Askø-Sogn** bestaaer af den Øe Askø, som har 13 Gaarde og nogle Huse, og er meget frugtbart paa Korn.

Anmerkning.

Disse tre Øer findes i Landmaalingen anførte til Falster; men nu omstunder regnes de til Lolland, under Fugelseherred.

D. Musse-Herred.

Musse-Herred, indbefatter tre Kiøbstædsogne og atten Landsbye-Kirkesogne, hvilke ere: 1) Den Kiøbstæd Saxkiøbings-Kirkesogn;

2) den Kiøbstæd Nysteds-Kirkesogn; og 3) den Kiøbstæd Mariboe-Kirkesogn. 4) Maybølle-Kirkesogn; 5) Herredslev-Sogn; 6) Slemmmge-Sogn; 7) Fielde-Sogn; 8) Østerulslev-Sogn; 9) Godsted-Sogn; 10) Vaabensted-Sogn; 11) Ængestofte-Sogn; 12) Taars-Sogn; 13) Vixnesse-Sogn; 14) Thorebye-Sogn; 15) Radsted-Sogn; 16) Vesterulslev-Sogn; 17) Kiertinge-Sogn; 18) Breigninge-Sogn; 19) Hunsebye-Sogn; 20) Døllefelde-Sogn; 21) Musse-Sogn.

Vi merke nu hvert Kirkesogn i Særdeleshed.

1) Den **Kiøbstæd Saxkiøbings Kirkesogn**; hvortil hører den Kiøbstæd Saxkiøbing, samt de Landsbyer Rørsøe, som har 9 Gaarde, og Rørbek, som har 21 Gaarde. Udi denne Bondebye, som ligger strax ved Saxkiøbing, er Aar 1765 anlagt en Uldenfabrik, hvor der forfærdiges Sarser, Barkaner etc., hvilke Vahre ere overmaade gode, og derfor finde god Aftræk. Ved Rørbekbye er en god Kilde, som meget søges. Ourebye, eller Ørebye, har 12 Gaarde; ved denne Bye er der en Skibsbroe eller Havn for Saxkiøbings Skibe, som have her deres Lossested, men henhører under Bandholms Toldsted. Ourebyegaard, en Herregaard, beliggende i en behagelig Egn, og forsynet med en god Dyrehauge. Paa Gaarden er et smukt lidet Kirkekapel med Orgelværk, bygt Aar 1638. Dens Hovedgaardstaxt er 37 Tdr. 6 Skpr. 3 Fkr. 1 Alb., Skovskyld 3 Tdr. 3 Skpr. Af Gaardens Eier Aar 1581 er stiftet et lidet grundmuret Hospital, kaldet Ourebyes-Hospital, hvortil er henlagt en Kapital; og er samme i Saxkiøbings Kiøbstæd.

Saxkiøbing, en Søekiøbstæd, beliggende een Miil fra Mariboe og fire Mile fra Naskov, ved en stor Aae eller Fiord, kaldet Saxkiøbingsfiord, paa hvilken Vahrene kan af Kiøbmændene udskibes i flade Fartøier eller Pramme, da Byens meeste Næring er Kornhandel. Kiøbmændenes Ladeplads er en halv Miil fra Byen i den Bondebye Ørebye, hvor de have deres Pakhuse og Boder, og med Vogne meest hente derfra og henhføre deres Vahre.

Byens ældste Frihedsbrev er givet af Kong Kristoffer den Anden. Udi Byens Kirke sees nogle faa Monumenter, og i Kirkens Sakristie har i fordum Tid været en latinsk Skole, som nu er nedlagt. Strax ved Kirken er den danske Skole, hvor Chordeggen er tillige Skoleholder. Et Hospital af Grundmuur

for 5 Fattige er opbyggt Aar 1581, og kaldes Ørebyes-Hospital, hvortil er henlagt en Kapital. Byens Mark bestaaer af 10 Tdr. Hartkorn, og er inddeelt i to Marker, nemlig Saxemark og Lillemark. Tolderen for denne og tillige for Mariboekiøbstæd boer i Bandholm i Østoftesogn.

Byens Magistrat er en Byefoged, som holder Byetinget hver Tirsdag. Den lollandske agende Post ankommer paa sin Retour hver Onsdag hertil; men ellers lader Byens Indvaanere ved deres eget ridende Bud afhænte Postbrevene fra Sundbyefærge om Mandagen.

Det aarlige Marked holdes den 4. Julii og 5. Septbr., samt den 7. Oktober. Uden for Saxkiøbing i en Bondebye, som støder derpaa, kaldet Rørbek, er en Uldenfabrik, hvorom allerede er meldt foran ved Sognets tilhørende Udenbyes-Meenighed.

2) **Maybølle-Sogn** er Annexet til Saxkiøbings Kirke. Til dette Sogn hører: Maybølle, har 25 Gaarde. Hielm, har 20 Gaarde. Søemark, har 12 Gaarde. Guldborghuset ved Stranden, hvorfra, Færgen gaaer over Guldborgsund. over til Falster.

3) Den **Kiøbstæd Nyestæd-Kirkesogn**, hvortil hører den Kiøbstæd Nyestæd; dernæst Vantøre, saa og Kristiansholm, en Herregaard og Residenzen for Grevskabet Kristiansholm. Denne Herregaard er tilforn kaldet Aalholms-Slot, og har været en stærk Fæstning efter gammeldags Befæstnings-Maade, hvor de lollandske Fyrster og de kongelige Lehnsmand have boet, og mange offentlige Forsamlinger da ere holdne, hvorudover dette Navn, Aalholms-Slot, ofte forekommer i A. Hvitfelds Krønike. Den ligger meget plaisant, thi den er beliggende midt i Søen, er ved en Dæmning, skilt fra Havet; rundt om Søen er Skov, Eng, Agerland, en fersk Søe, og midt for den ligger Kiøbstæden Nyestæd.

Udi den borgerlige Krig Aar 1534 blev dette Aalholms-Slot ilde tilredt. Aar 1776 solgte Kong Friderik den Fierde dette Aalholms-Slot.

Derefter blev denne Herregaard med mere Gods, nemlig Bramlykke, Bremmersvold og Kierstrup, Aar 1734 den 16. April oprettet til et Lehngrevskab for den Rabenske Familie. Dens frie Hovedgaardstaxt er 87 Tdr. 2 Skpr. 1 Fkr. 2 Alb., Skovskyld 2 Tdr. 4 Skpr. 3 Fkr. Nyestæd-Ladegaard ligger under Grevskabet Kristiansholm.

Nyestæd en god Handelskiøbstæd, beliggende 5 Mile fra Naskov, har faaet Kiøbstæds Rettighed af Kong Erik af Pommern Aar 1409. Byen har

skjøn Handel og Seilads paa inden- og udenlandske Stæder med Landets Vahre, især til Lybek og Rostok, som er kun 8 Mile herfra lige over for mod Sønden.

Byens Skibshavn er meget stor og rummelig, skjønt inden for den store Revle, ved uforsigtig Ballasts Udstyrtelse paa urette Steder, ei dyb nok for store Skibe, hvilke derfor ikke kan flyde op til Skibsbroen, men maae lægge sig noget længere ud.

Paa denne store Sandrevle, som kaldes Rødesands-Rif, opholder sig en stor Mængde af Vildgiæs, kaldede Graaegiæs eller Kautegiæs.

Byen har ofte lidt stor Ildsvaade. Udi de katholske Tider har her været et Graabrødrekloster, stiftet Aar 1287, men er nedbrudt, og deraf er allene tilovers Klostermarken. Byens Sognekirke ligger meget høit, er anseeligt af, sit Taarn og Spiir, og tiener de Søfarende, endog paa mange Miles Distance, til et Sømærke. Indvendig er Kirken vel prydet med Ornamenten, saa og nogle Monumenter; paa en Tavle i Kirken læses alle Lehnsmændenes paa Aalholms-Slot deres Navne. Den kongelige Amtstue for Aalholms- og Marieboeklosters-Amter holdes her i Byen. Til 8 fattige Lemmer er her et Hospital. Byens Magistrat er en Byefoged, som holder Byeting om Mandagen paa Raadhuset.

Her er et eget indrettet Fiskerkompagnie, som fanger alle Slags Strandfisk i stor Overflødighed, og sælger samme for en meget facil Priis. Strax uden for Byen i den ferske Søe imellem Nyestæd og Grevskabet Kristiansholm, ligger en Amvams- eller Stivelse- og Puderfabrike. Den lollandske Post ankommer til Nyestæd Mandags Formiddag eller Aften, afgaaer Onsdags Formiddag til Nyekiøbing, hvor Kiøbenhavns Post imodtager samme.

Marked holdes den 29. Oktober.

4) **Herridslev-Sogn** er Annexet til Nyestædkirke. Til dette Sogn hører Kirkebyen Herridslev, hvor der er et Hospital til 6 Fattige. Stubberup; Skaarup; Æigholm; Æigholmgaard eller Ægholm, en ufrie Herregaard, som er henlagt under Grevskabet Kristiansholm.

5) Den **Kiøbstæd Marieboe-Kirkesogn**, hvortil hører den Kiøbstæd Marieboe; Marieboe-Ladegaard og Revshalebye.

Mariboe, en liden, men en skjøn Handelskiøbstæd, liggende næsten midt i Lolland, 3 Mile fra Naskov og halvtredie Miil fra Guldborgsund. Den ligger een Miil fra Toldstedet Bandholm, hvor Kiøbmændene have deres Fartøier liggende, og deres Losse- og Ladeplads, samt deres Kornboder og Pakhuse.

Samme Steds kommer Bønderne til med deres Korn eller andre Vahre at sælge til Kiøbmændene, og tage igien derfra, hvad de behøve.

Byen har, frem for andre lollandske Kiøbstæder, det beste Forraad paa got Vand, samt adskillig fersk Fisk, da Byen ligger tæt ved den store ferske Søe, kaldet Marieboe Søe, som igiennem en liden Aae tager sit Afløb forbi Knuthenborg lige til Bandholm.

Udi denne Bye holdes Lollands og Falsters Landsting; ligeledes Landemodet under Stiftamtmandens og Biskoppens Præsidio. Byens ældgamle Navn har været Skinninge eller Skieninge, men er siden kaldet Marieboe, af det forud berømte rige Kloster Marieboe, som blev stiftet Aar 1417 baade for Nonner, hvilke Søstre levede efter St. Birgittæ Regel, og for Munke, hvilke Brødre levede efter St. Augustini Regel. Dette rige Kloster blev ikke sekulariseret førend Aar 1622; og Kong Kristian den Fierde lagde alt Marieboeklosters Gods til det adelige Akademies Oprettelse i Sorøe. Byens Sognekirke har tilforn været bemeldte Klosterkirke, og blev Aar 1598 repareret og gjort til den rette Sognekirke, i Stedet for den forrige Sognekirke, som ved Byens Ildebrand i Aaret 1596 var bleven ødelagt, og havde staaet paa det Sted, hvor den saa kaldede Dronninggaard har staaet, eller nu Farvergaarden er. Den nu værende Sognekirke blev sat i en prægtig Stand Aar 1741 paa alt Hartkornets Bekostning i Lolland og Falster, og er nu den største og anseeligste Kirke i Lolland, saa og tillige en Kathedralkirke, hvor Landemodet aarligen holdes af Biskoppen i Fyhn. Udi denne Kirke ligge mange høie Standspersoner begravne, og i Jomfrukoret sees Grevinde Æleonara Kristina Ufelds Grav.

De Fattiges Hospital, Benigneuset kaldet, er stiftet for 8 Lemmer. Byens Magistrat er en Byefoged, som tillige er ogsaa Byefoged i Rødbye. Byetinget holdes hver Torsdag. Udi denne Bye boer Landphysikus i Lolland og Falster.

Byens Skibe ligge ved Bandholm, som er Marieboebyes Skibes Losse- og Ladeplads, hvor og Tolderen og Kontrolleuren boer.

Den lollandske agende Post kommer her til Byen om Mandagften, og gaaer bort om Onsdagmorgm. Da Byen ligger saa beqvemt for Indbyggerne i Lolland fra alle Sider, saa holdes her 3 aarlige Markeder, nemlig den 4. Martii, den 9. og 31. Oktober med Heste, Qvæg og alle Slags Kramvahre.

Ikke langt fra Kiøbstæden Marieboe skal i ældgamle Tider have staaet to Slotte; det ene Slot skal have ligget ved Nørresøe paa en Mosegrund, og er kaldet

Liusemose-Slot; men det andet er kaldet Borre-Slot, hvilke begge ere ødelagte.

Marieboe-Ladegaard, er en komplet Herregaard, som har sin egen Birkerettighed; den har i fordum Tid tilhørt det berømte Marieboekloster; men er nu under Knuthenborg-Grevskab henlagt. Dens frie Hovedgaardstaxt er 59 Tdr. 2 Skpr. 2 Alb., Skovskyld 5 Skpr. 2 Alb.

6) **Hillested-Sogn** er Annexet til Marieboe-Kiøbstædkirke. Men eftersom Hillestedkirke ligger i Fugelse-Herred, saa findes Hillested-Sogn anført ved samme Herred No. 17.

7) **Slemminge-Sogn**. Dertil hører: Slemminge; lille Slemminge; Østerbye; Uglstrup; Heirede; Ællehave; Nørregaard, har tilforn været en Herregaard, men er nu som en Ladegaard henlagt under Stamhuset Krenkerup, og tilhører den grevelige Reventlause Familie af Kristianssæde. Dens Hovedgaardstaxt er 41 Tdr. 4 Skpr. 1 Fkr. 2 Alb., Skovskyld 6 Skpr. 2 Alb.

8) **Fielde-Sogn** er Annexet til Slemminge-Kirke. Dertil hører Fielde og Kartoffe.

9) **Østerulslev-Sogn** bestaaer allene af Østerulslevbye.

10) **Godsted-Sogn** er Annexet til Østerulslevkirke. Til dette Sogn hører disse Byer: Godsted; Kaarupgaard; Røgebølle; Karlebye; Ulriksdahl, en anseelig Herregaard, beliggende ved Marieboesøe, med skøn Skov og smuk Hauge. Denne Gaard er tilforn kaldet Bispensøe, og har tilhørt de katholske Biskopper i Fyhn; nu tilhører den Eieren af den nærliggende Herregaard Søeholt. Dens Hovedgaardstaxt er 42 Tdr. 3 Fkr. 2 Alb., Skovskyld 2 Tdr. 2 Skpr. Ved den Bondegaard Aalevad her i Sognet sees opkastede Banker og andre Rudera, hvoraf man kiendelig kan slutte, at der maae have i fordum Tid staaet en stor Bygning, saasom et Kloster. Strax derved ere ferske Søer eg Skove.

11) **Vaabensted-Sogn**. Dertil hører: Vaabensted; Buderup; Maltrudgaard; Truestrup; Leyrupgaard; Aagerup; Kraarup; Nielstrup, en Herregaard, som i de ældre Tider har været befæstet, hvilket endnu kiendes paa de dobbelte Grave. Udi den borgerlige Krig Aar 1534 blev denne

Fæstning beleiret. (See A. Hvitfelds Krønike Tom. II. Pag. 1423.) Dens frie Hovedgaardstaxt er 60 Tdr. 1 Skp. 3 Fkr. 1 Alb., Skovskyld 3 Tdr. 7 Skpr. 1 Fkr.

12) **Ængestofte-Sogn** er Annexet til Vaabenstedkirke. Ængestoftekirke er ziret med et Spiir paa Taarnet, og ved Kirken er et Hospital til 5 fattige Lemmer, som foruden frie Ildebrand nyde hver aarlig en Tønne Rug og 4 Skiepper Byg. Sognet bestaaer af 19 Gaardmænd og følgende Byer: Ængestofte, Taarnebye, Ølstrup; Ængestofte, en Herregaard, som af nogle kaldes Ængelstofte; dens frie Hovedgaardstaxt er 54 Tdr. 7 Skpr. 2 Fkr. 2 Alb, Skovskyld 5 Tdr. 2 Skpr. 2 Alb.

13) **Taars-Sogn**, hvis Kirke er prydet med et Orgelværk. Til Sognet hører: Taars, Kalløe, Bramstoftegaard, Tudderød, Kellerup, Fauerstedgaard; Berritzgaard, en Herregaard, tilhørende den Lehnske Familie; dens frie Hovedgaardstaxt er 66 Tdr. 6 Skpr., Skovskyld 2 Tdr. 3 Fkr. 1 Alb.

14) **Vixnæs-Sogn** er Annexet til Taarskirke, og bestaaer allene af een Bye, nemlig Vixnæsbye.

15) **Thorebye-Sogn**. Dertil hører disse Byer: Thorebye, Flintinge, hvor Præstegaarden ligger. Uden for Præstegaarden ere to deilige Kilder, og ligeledes to gode Kilder neden for Thorebye. Nagelfrie; Sundbye, hvor Sundbye-Færgegaard ligger, hvorfra man gaer over til Vandet til Nyekiøbing i Falster. Birket; Røgerup; Grænge; Sløsserup; Korsemarke; Ploustrup; Prierskov, en Herregaard, men kun med en Ladegaardsbygning; dens frie Hovedgaardstaxt er 61 Tdr. 2 Fkr., Skovskyld 1 Skp. 1 Fkr. 2 Alb. Rosenlund, en Herregaard med herlige Skove og Marker; den ligger under Stamhuset Krenkerup, og tilhører den grevelige Reventlause Familie.

16) **Radsted-Sogn**, hvis Kirke ligger midt i Sognet, har et høit Taarn, som Aar 1621 er forhøiet med en Kuppel og Spiir, som hviler paa tolv Pillere, beklædt med Blye, og Spiret tækket med Skieversteen. Til Sognet hører: Radstedbye; Pugermostofte; Krungerup; Nørrelanget, Teglgård; Krenkerup, en anseelig Herregaard, som tilligemed to dertil hørende

Herregaarde, nemlig Rosenlund og Nørregaard, med deres underliggende Jordegods, er oprettet til et Stamhuus, tilhørende den grevelige Reventlause Familie til Kristianssæde. Gaarden har otte skønne Kornmarker, god Græsning, og Høebierring, som ligger deels i Skoven, deels i en tør Søe. Den frie Hovedgaardstaxt ved Krenkerup er 58 Tdr. 7 Skpr. 1 Alb., Skovskyld 11 Tdr. 6 Skpr. 1 Fkr. 1 Alb. Dette Stamhuus har sin egen frie Birkeret. Det ganske Krenkerupske Stamgods Hovedgaardstaxt er 151 Tdr. 6 Skpr. 3 Fkr. 2 Alb., Skovskyld 25 Tdr. 2 Skpr. 1 Alb., Bøndergods 775 Tdr. 2 Skpr. 1 Fkr. 2 1/2 Alb., Skovskyld 12 Tdr. 1 Skp. 3 Fkr. 1/2 Alb. Til dette Stamhuus hører et got Hospital til 16 Fattige, bygt af Grundmuur ved Siden af Radstedkirke; til dette Hospital er henlagt Bøndergods, samt visse Kapitaler og en Skovpart, kaldet Helliggiestesskov, hvoraf de Fattige nyde en rigelig Underholdning.

17) **Vesterulslev-Sogn**, hvis Kirke har et stort Taarn og Spiir, som de Seilende i Øersøen tage Sigte af, for at undgaae det saa kaldede Rødsands-Rif. Til Sognet hører: Vesterulslev; Handermelle; Ollebøllej Søerup; Sløse; Sandager.

18) **Hunsebye-Sogn**, hvis Kirke er indvendig overmaade smuk, og prydet med et Orgelværk. Ved Kirken er det grevelige Knuthiske Begravelse, meget aneligt. Til Sognet hører: Hunsebye, hvor der er et got Hospital for 8 Lemmer, stiftet Aar 1715, og en Skole for fattige Børn, og til begge disse Stiftelser ere gode Kapitaler henlagte. Anderstrup; Skielstrup; Strandbye; Maglemerbye; Grimstrup; Knuthenborg, en Herregaard, som tillige er Hovedgaarden paa der Lehngrevskab Knuthenborg, og den grevelige Residenz. Denne Gaard er tilforn kaldet Aasmark, fordi den laae ved Aaen af samme Navn Men Aar 1714 den 19. April blev denne Herregaard, tilligemed flere adelige Gaarde under sig, nemlig: Marieboe-Ladegaard, Knuthenlund, Haverlykke, Bennitze, Nøbøllegaard, Vorskov og Bandholmsgaard, giort til et Grevskab, som blev kaldet Grevskabet Knuthenborg for den grevelige Knuthiske Familie. Fra Gaarden, som har en anseelig Hauge, gaaer sex lange Alleer med høie Hækker ned til Stranden. Dens Hovedgaardstaxt er 40 Tdr. 1 Alb., Skovskyld 4 Tdr. 2 Skpr. 1 Fkr. 1 Alb.

19) **Døllefelde-Sogn** bestaaer af disse to Byer: Døllefelde og Langetbye. Man seer endnu Kiendetegn af den afbrudte Bye Tostrup, som Hertug Kristoffer af Lolland gav til Præsten i Døllefelde, for at holde Sielemesse.

20) **Musse-Sogn** er Annexet til Døllefeldekirke; dertil hører Mussebye. Bramlykke, en ypperlig Herregaard med Grave omkring; den hører nu under Grevskabet Kristiansholm til den grevelige Rabeske Familie. Dens frie Hovedgaardstaxt er 33 Tdr. 7 Skpr. 1 Fkr. 1 Alb., Skovskyld 3 Skpr. 2 Fkr.

21) **Kiettinge-Sogn** bestaaer af disse Byer: Kiettingebye; Raagelunde; Tokkerup; Freylev.

22) **Breininge-Sogn** er Annexet til Kiettingekirke. Dertil hører: Breininge; Underup; Laagerup; Torup.

Fortegnelse paa de smaa Øer og Holme, som ligge omkring de lollandske og falsterske Søekyster og udi Fjordene, og anføres i alphabetisk Orden.

1) Askøe, i Fugelse-Herred, No. 22.	13) Lindholm, i Stokkemarkesogn i Sønder-Herred.
2) Bogøe, i Naskou-Herred.	14) Lilløe, ved Askøe.
3) Bogøe ligger i Kappel-Sogn i Sønder-Herred.	15) Myggefied, uden for Draxminde.
4) Bottøe, en Halvøe ved Giedesøre i Falster.	16) Raaeøe, i Herslunde-Sogn i Nørre-Herred.
5) Ængelholm, som gemeenlig kaldes Slotsøe.	17) Raaeøe, i Beltet ved Færjoe.
6) Ænehøie.	18) Raaeøekalv, ved Raaeøe.
7) Femøe, i Fugelse-Herred No. 21.	19) Rammersholm, ved Naskov.
8) Fæjoe, i Fugelse-Herred No. 20.	20) Skaløe, ved Fæjoe.
9) Fergeland.	21) Steensøe, ved Naskovsfiord.
10) Flatøe, Flatøekalv, ved Hesseløe i Guldborgsund.	22) Stubbeholm.
11) Hyllekrogland, ved Myggefied.	23) Teelholm.
12) Langøe, ligger i Kappel-Sogn i Sønder-Herred.	24) Veierøe, i Beltet ved Fæjoe.
	25) Vens.

Kilde: Nicolay Jonge,

Kongeriget Danmarks chorografiske Beskrivelse.

Kjøbenhavn 1777

Johan Rudolph Thieles Bogtrykkerie og paa hans Forlag, boende i store Helliggieststrædet No. 150